

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 14/09-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 8. decembra 2010 predbežne prerokoval návrhy Krajského súdu v Banskej Bystrici na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky a § 18 ods. 1 písm. d) v spojení s § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov o súlade § 11c ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 398/2001 Z. z., ktorou sa mení vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 493/1991 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov, s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

Konanie o návrhoch Krajského súdu v Banskej Bystrici **z a s t a v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 3. októbra 2008 doručený návrh (ďalej aj „prvý návrh“) Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“), zastúpeného sudcom JUDr. L. G., na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) a čl. 130 ods. 1 písm. d) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a § 18 ods. 1 písm. d) v spojení s § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o súlade § 11c ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 398/2001 Z. z., ktorou sa mení vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 493/1991 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 398/2001 Z. z.“), s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 144 ods. 1 ústavy. O tomto prvom návrhu krajského súdu ústavný súd konal pod sp. zn. Rvp 15345/08.

Dňa 6. augusta 2009 bol ústavnému súdu doručený ďalší návrh (ďalej aj „druhý návrh“) krajského súdu, zastúpeného sudkyňou JUDr. J. N., na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) a čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy a § 18 ods. 1 písm. d) v spojení s § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde o súlade § 11c ods. 3 vyhlášky č. 398/2001 Z. z. s čl. 1 ods. 1 ústavy a s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“). O tomto druhom návrhu krajského súdu konal ústavný súd pod sp. zn. Rvp 1350/09.

Uznesením č. k. PL. ÚS 14/09-12 z 30. septembra 2009 ústavný súd spojil konania vedené pod sp. zn. Rvp 15345/08 (bod A) a sp. zn. Rvp 1350/09 (bod B) na spoločné konanie s tým, že spoločné konanie bude ďalej vedené pod sp. zn. PL. ÚS 14/09.

A. Z podaného prvého návrhu, ako aj z priloženého súdneho spisu vyplýva, že krajský súd podal predmetný návrh v súvislosti s konaním vedeným krajským súdom pod sp. zn. 51-24 K 395/97 vo veci konkurzného konania na majetok úpadcu P., a. s., Ž., ktoré bolo z dôvodu podania prvého návrhu ústavnému súdu prerušené uznesením krajského súdu č. k. 51-24 K 395/97 z 25. septembra 2008.

Krajský súd v prvom návrhu uviedol:

«Môj návrh odôvodňujem takto:

Vyhláška MS SR č. 398/2001 zo dňa 4. 10. 2001, ktorou sa menila vyhláška MS SR č. 493/1991 v znení vyhlášok MS SR č. 358/1996, č. 21/1998 a č. 389/2001, ako všeobecne záväzný právny predpis k zákonu o konkurze a vyrovnaní č. 328/1991, v ustanovení § 11c ods. 3) upravuje, že „v začatých konaniach, v ktorých k 8. októbru 2001 nebolo skončené prieskumné pojednávanie, sa na odmenu správcov a ich zástupcov použijú § 6 až 9d. Preddavky na odmenu priznané podľa doterajších predpisov sa nevracajú, aj keď presahujú najvyššiu hodnotu odmeny podľa § 7 ods. 1. Právne účinky úkonov, ktoré nastali pred 8. októbrom 2001, zostávajú zachované.“

Podľa § 8 zákona č. 328/1991 ZKV má správca nárok na odmenu. Správca ako subjekt zúčastnený v konkurznom konaní, ktorý je nositeľom práv účastníka konania v prípade, že si uplatňuje odmenu a náhradu výdavkov, ak tieto neboli uspokojené pred vydaním rozvrhového uznesenia, vykonáva svoju funkciu s nárokom na odmenu podľa platnej právnej úpravy. Spôsob výpočtu odmeny správcu je ustanovený konkurznou vyhláškou, ako všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorým sa vykonávajú príslušné ustanovenia zákona o konkurze a vyrovnaní.

Vyhláškou MS SR č. 358/1996 v znení vyhlášky MS SR č. 21/1998 bola odmena správcov konkurznej podstaty upravená v ustanovení § 7 ods. 1: „konkurzná odmena je 10 % zo sumy uvedenej v § 6 písm. a), najmenej však 50.000,- Sk.“

Vyhláškou č. 389/2001 zo dňa 26. 9. 2001 MS SR určilo odmenu správcov konkurznej podstaty v redukovanej podobe s výpočtom upraveným v § 7 ods. 1 až 3. Zároveň v ust. § 11c ods. 3 určilo, že „na odmenu správcov a ich zástupcov sa použijú ustanovenia doterajších predpisov, ak boli súdom ustanovení do funkcie pred nadobudnutím účinnosti tejto vyhlášky.“

Vyhláškou č. 398/2001 zo dňa 4. 10. 2001 MS SR naopak retroaktívne určilo odmenu v redukovanej podobe podľa úpravy odmeny určenej vo vyhláške č. 389/2001 aj na konania, v ktorých nebolo skončené prieskumné pojednávanie k 8. 10. 2001.

Podľa čl. 1 Ústavy SR, Slovenská republika je zvrchovaný demokratický a právny štát. Neviaže sa na žiadnu ideológiu ani náboženstvo. Ústavný súd v rámci výkladu a aplikácie čl. 1 ods. 1 Ústavy SR okrem iného uviedol nasledovné:

„v ústavnom poriadku SR všeobecný zákaz spätného pôsobenia právnych predpisov alebo ich ustanovení možno odvodiť z čl. 1 Ústavy SR, podľa ktorého je Slovenská republika právnym štátom. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, súčasťou čoho je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení. ...

... Je potrebné povedať, že uvedená úprava vyhl. č. 493/91 Zb. bola motivovaná snahou predchádzajúceho vedenia MS SR maximálne znížiť a obmedziť príjmy správcov, avšak pri plnom zachovaní rozsahu a náročnosti ich práce, ba neskôr ich podstatnom rozšírení, čo je zrejmé z uloženia nových povinností pre správcov KP stanovených v novele zákona o konkurze a vyrovnaní č. 7/2005 Z. z.

Správcovia vo všeobecnosti túto úpravu pociťujú ako zneváženie a podceňovanie významu a náročnosti ich práce.

Rovnako tak ústavný súd vo svojej judikatúre viackrát zdôraznil, že k princípu právnej istoty neodmysliteľne patrí aj ochrana legálne nadobudnutých práv (napr. I. US 30/99).

... Je nesporné, že jedným z práv, ktoré vznikajú v rámci konkurzného konania, je aj právo správcu priamo na základe zákona získať odmenu za svoju činnosť, t. j. získať peňažné plnenie v určitej sume.

V záujme zákonnej rozhodovacej činnosti súdov, právnej istoty účastníkov konkurzného konania (veriteľov), správcov konkurzných podstát, je potrebné ustáliť právnu úpravu v súlade s princípmi právneho demokratického štátu a ústavou garantovaných práv.

Podľa ust. § 109 ods. 1 písm. b) O. s. p. súd konanie preruší, ak rozhodnutie závisí od otázky, ktorú nie je v tomto konaní oprávnený riešiť. Rovnako postupuje, ak tu pred rozhodnutím vo veci dospel k záveru, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná. V tomto prípade postúpi návrh ústavnému súdu na zaujatie stanoviska.

V tejto súvislosti treba upozorniť na určitú rozpornosť ústavy a ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b), ktoré ukladá súdu povinnosť prerušiť konanie aj v prípade, ak dospeje

k záveru, že vykonávajúci predpis a ústava sú v rozpore (aj vykonávací predpis má spravidla všeobecne záväzný charakter). Podľa ústavy je však súd viazaný iba zákonom (čl. 144 ods. 1). (komentár k § 109 O. s. p. 1996)»

Vzhľadom na uvedené krajský súd žiadal, aby ústavný súd o prvom návrhu rozhodol takto:

„Ustanovenie § 11c ods. 3 vyhl. č. 398/2001 Z. z. nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 144 ods. 1 Ústavy slovenskej republiky.“

B. Z druhého návrhu, ako aj z pripojeného súdneho spisu vyplýva, že krajský súd podal predmetný návrh v súvislosti so súdnym konaním vedeným pod sp. zn. 46-24 K 193/99 vo veci konkurzného konania na majetok úpadcu P. Č., a. s., ktoré bolo z dôvodu podania druhého návrhu ústavnému súdu prerušené uznesením krajského súdu č. k. 46-24 K 193/99-3646 z 29. júna 2009. Z druhého návrhu vyplýva, že tento bol krajským súdom podaný na základe podnetu správkyne konkurznej podstaty (ďalej len „správkyňa“) ustanovenej krajským súdom do tejto funkcie vo veci konkurzného konania.

Správkyňa svoj podnet doručený krajskému súdu 19. novembra 2007 odôvodnila takto:

„... v dôsledku zmeny vyhlášky č. 493/1991 Zb., ktorá bola prijatá v roku 2001 vyhláškou č. 389/1991 Zb. došlo k zmene výpočtu odmeny správcu, pričom vyhláškou č. 398/2001 Zb. v § 11 c) bolo prijaté prechodné ustanovenie, podľa ktorého na konania, v ktorých k 08. októbru 2001 nebolo skončené prieskumné pojednávanie sa použije výpočet odmeny podľa zmeneného predpisu. Nový spôsob výpočtu odmeny správcu predstavuje v tomto konaní jej zníženie približne o 14 000 000.- Sk korún. Správcovia konkurznej podstaty vykonávali svoju funkciu v dobrej viere, že výkon ich činnosti bude ohodnotený podľa predpisov platných ku dňu ustanovenia správcu do funkcie. Základným predpokladom právnej istoty v oblasti aplikácie práva je poznateľnosť právnej normy, resp. poznateľnosť právneho stavu a predvídateľnosť právnych následkov. Právna istota správcu spočívala v tom, že výška odmeny za výkon činnosti správcu konkurznej podstaty P. Č. a. s. je vo výške určenej právnym predpisom platným a účinným v okamihu jeho ustanovenia do funkcie. Nie je možné pripustiť, aby táto odmena bola so spätnou platnosťou znížená.

Správca konkurznej podstaty by mal mať možnosť dôverovať súčasnému stavu právneho poriadku a byť si istý tým, že rozsah jeho práv a povinností nebude retroaktívne menený. Správca konkurznej podstaty má oprávnený záujem poznať rozsah svojich práv a povinností v okamžiku, keď činí svoje rozhodnutie. Táto požiadavka bola spochybnená vydaním retroaktívneho právneho predpisu, ktorý a posteriori mení skôr založené právne vzťahy. Ochrana už nadobudnutých práv nedovoľuje, aby správca konkurznej podstaty, ktorému jeho ustanovením do funkcie vzniklo právo, aby mu bola priznaná odmena, ktorej základ a teda daný predpoklad pre výpočet bol retroaktívne znížený. ...

V tomto prípade ide o spätnú účinnosť vyhlášky č. 398/2001 Z. z., ktorou sa mení vyhláška č. 493/1991 Zb.. Ide o nerešpektovanie ústavného zákazu retroaktivity, porušenie princípu právnej istoty a ochrany dobromyseľne nadobudnutých práv ako základného znaku právneho štátu. Uviedla, že znenie § 11c) vyhlášky č. 398/2001 Z. z. je nezákonným zásahom do kompetencií Národnej rady Slovenskej republiky ako jediného zákonodarného orgánu, nakoľko prekračuje zákonné zmocnenie obsiahnuté v dikcii § 71 písm. c) zák. č. 328/1991 Zb. tým, že formuluje rozdielne podmienky pre priznanie odmeny správcu v závislosti od skončenia prieskumného pojednávania ako jednej z fáz konkurzného konania...

Ochrana už nadobudnutých práv nedovoľuje, aby správcovi konkurznej podstaty, ktorému jeho ustanovením do funkcie vzniklo právo, aby mu bola priznaná odmena za jeho činnosť počas konkurzného konania vo výške určenej právnym predpisom platným a účinným v okamihu jeho ustanovenia do funkcie, bola táto odmena so spätnou účinnosťou znížená. ...

Viazanie práva na odmenu v určitej výške na skončenie prieskumného pojednávania je spájaním uvedeného práva správcu s novou skutočnosťou, ktorá do nadobudnutia účinnosti vyhlášky č. 398/2001 Z. z. nemala vo vzťahu k odmeňovaniu správcu povahu rozhodujúcej právnej skutočnosti. ...“

Krajský súd podnet správkyne postúpil ústavnému súdu na konanie o súlade právnych predpisov, pričom jej podnet doplnil aj o svoju argumentáciu, podľa ktorej:

«Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v § 208, zrušil ZKV ako aj vykonávaciu vyhlášku. V prechodných

ustanoveniach, konkrétne v § 206 ods. 1 stanovil, že na konania, ktoré začali pred dňom jeho účinnosti, t. j. pred 01. januárom 2006 sa naďalej použijú doterajšie právne predpisy. To znamená, že uvedený vykonávací predpis je pre toto konanie, ktoré začalo pred účinnosťou zákona č. 7/2005 Z. z., účinný. Napriek tomu, že ide o zrušený predpis, sú tu dôvody na to, aby Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol o nesúlade § 11c) ods. 3 vykonávacej vyhlášky č. 493/1991 Zb. s článkom 1 ods. 1 Ústavy a s článkom 1 dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Správca konkurznej podstaty pri výkone svojej funkcie usporadúva majetkové pomery dlžníka, pričom má množstvo povinností a musí obsiahnuť celé spektrum činností, aby splnil zákonnú požiadavku postupu s odbornou starostlivosťou. Koncepcia kreovania odmeny správcu spôsobom, aké vybralo Ministerstvo spravodlivosti SR vo vykonávacom predpise, je postavená na motivačnom prvku, keď výška odmeny závisí od výšky speňaženia a inak získaných príjmov. Výška odmeny je závislá od výšky dosiahnutého základu. Platí pravidlo, že čím vyšší základ, tým vyššia odmena. Toto pravidlo platí aj po zmene vykonávacej vyhlášky s tým, že bol stanovený maximálny strop odmeny sumou 331 939,18 Eur (10 000 000,- Sk). Po zmene výpočtu odmeny v § 7 vykonávacej vyhlášky sa však zmenou „sadzby odmeny“ (vyhláškou č. 389/2001 Z. z.) oproti pôvodnej 10 % sadzbe odmena pri nižších základoch... zvýšila na 15 % zo základu a pri základoch presahujúcich 564 296,62Eur (17 000 000,- Sk) sa znížila...

Napriek tomu, že ustanovenie § 11c) ods. 3 vykonávacej vyhlášky obsahuje v poslednej vete pravidlo, že právne účinky úkonov, ktoré nastali pred 8. októbrom 2001 zostávajú zachované, neumožňuje toto ustanovenie vypočítať odmenu správcu osobitne zo základu dosiahnutého k 8. októbru 2001 a osobitne zo základu dosiahnutého od 8. októbra 2001 do predloženia konečnej správy. ... dosiahnutie akejkoľvek čiastky základu zakladá nárok na konkrétnu výšku odmeny a tým správcovo legitímne očakávanie konkrétnej výšky odmeny. Takéto právo na pohľadávku, resp. jej legitímne očakávanie už spadá pod ochranu článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.»

Vzhľadom na uvedené sa krajský súd druhým návrhom domáha, aby ústavný súd rozhodol „o nesúlade § 11c) ods. 3 vyhlášky č. 493/1991 Zb. v znení podľa vyhlášky

č. 398/2001 Z. z. s článkom 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a s článkom 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“.

II.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) ústavy rozhoduje ústavný súd o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, ako aj s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

V konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) ústavy ústavný súd postupuje podľa ustanovení § 37 až § 41b zákona o ústavnom súde. Podľa ustanovenia § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezu ústavného súdu, konanie sa zastaví.

Obidvoma návrhmi krajského súdu je namietaná neústavnosť § 11c ods. 3 vyhlášky č. 398/2001 Z. z., ktorou bola s účinnosťou od 8. októbra 2001 novelizovaná vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 493/1991 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 493/1991 Zb.“).

Ústavný súd zistil, že už v čase doručenia návrhov ústavnému súdu bolo namietané ustanovenie § 11c ods. 3 vyhlášky č. 398/2001 Z. z. zrušené, t. j. stratilo platnosť a účinnosť. K jeho zrušeniu došlo zákonom č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým bol s účinnosťou od 1. januára 2006 zrušený nielen zákon č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení jeho zmien a doplnkov (ďalej len „zákon o konkurze a vyrovnaní“), ale aj jeho vykonávacia vyhláška č. 493/1991 Zb. v jej novelizovanom znení, ktorá bola vydaná na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 71 zrušovaného zákona o konkurze a vyrovnaní a ktorej

novela č. 398/2001 Z. z. má byť predmetom posúdenia ústavným súdom na základe návrhov krajského súdu.

V súvislosti s uvedeným zistením ústavný súd zdôraznil, že v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je v zásade oprávnený posudzovať len súlad platných právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení s právnymi predpismi vyššej právnej sily, čo možno okrem iného nepriamo odvodiť aj z už citovaného § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde (napr. PL. ÚS 13/08).

Na tomto základe ústavný súd po zistení, že napadnuté ustanovenie vyhlášky č. 398/2001 Z. z. stratilo platnosť ešte pred dorúčením návrhov krajského súdu ústavnému súdu, uznesením konanie zastavil.

K tomuto rozhodnutiu sa podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripája odlišné stanovisko sudcov Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. decembra 2010